

СЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

УДК 008 (903)

Чумаченко О. А.¹, Базюк А. С.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. МТЕ-119 НУ «Запорізька політехніка»

ТРИПІЛЬСЬКА ДОБА В УКРАЇНІ

Існують різні думки щодо походження трипільської культури. За В. Хвойкою, наприклад, це було автохтонне населення (предки слов'ян), яке жило на території Середньої Наддніпрянщини.

Згідно з гіпотезою дослідника вона існувала на межі кам'яного та бронзового віків. Уже в цей час трипільці будували наземні глинобитні житла. Це був великий двадцяти метровий будинок, що складався з 4-5 кімнато-камер, у кожній з яких була піч. Також було дві камери без печей: одна – «сіни», інша – комора для зерна. У камері з піччю зліва містилося підвищення з посудом, проти входу – жертovníк у формі грецького хреста, а над ним – маленьке округле вікно. Техніка будівництва таких жител була на високому рівні. Місце для будівництва вирівнювали, а потім на цю поверхню клали дерев'яні плахи, які обмазували глиною, яку обпалювали. Покрівля мала два схили і обмазувалась солом'яною. Трипільці добре знали землеробство, обробляючи не менш як чотири види сільськогосподарських культур (в основному пшениця, жито, овес). Було відоме мотичне землеробство. Крім мотик, вироблених з лосячого чи оленього рога, використовувалися і серпи, але їх знайдено невелика кількість, тому, можливо, землероби здебільшого збирали колосся руками. Для переробки продуктів землеробства використовувалися зернотерки, які складалися з двох частин, верхнього і нижнього каменів. Ймовірно, що це було роботою для жінок, і доказом тому є знайдені у трипільських хатах фігурки жінок, які мололи зерно. Це вже було не первісне суспільство, а суспільство з атрибутами цивілізації. Трипільська цивілізація - це, перш за все, землеробська економіка. Саме в Трипільлі відбулася повна і остаточна перемога відтворюючої економіки, що було проявом тріумфу неолітичної революції. Впровадження землеробства у всій Трипільській ойкумені стало фундаментом цивілізації. Високою культурою землеробства людство зобов'язане Трипільській культурі (у Молдові і Румунії її називають Кукутені). За всю історію ніщо не мало такого суттєвого впливу на життя людини, як перехід до рільництва. Без свідомого вирощування рослин з допомогою достатньо ефективних знарядь праці, яке забезпечувало створення надлишків продуктів харчування, була б неможливою поява

цивілізації. Трипільці подолали споконвічний страх людини перед голодом і це було їх найвидатнішим досягненням. У Трипільлі люди вперше звільнились від постійних турбот про їжу і в них з'явився час для дозвілля, будівництва осілих поселень, виготовлення посуду, занять мистецтвом, розвитку міфологічних уявлень тощо. Здійснивши перехід до відтворювальних технологій ведення господарства, трипільці поєднали землеробство з тваринництвом. Вони вирощували пшеницю, ячмінь і овес, розводили велику рогату худобу, свиней, овець і кіз, а биків і коней використовували як тяглову силу. Орали трипільці ралом, а жали серпами з дерева і рога з кременевими вставками, на яких були вирізьблені зубці. У них були сани і вози.

Про трипільську культуру можна дізнатися вивчаючи кераміку тих часів. Керамічний посуд того часу виготовлявся з гончарської глини з домішками кварцового піску і черепашок прісноводних молюсків. Він ліпився без гончарського кола на твердій основі. Товщина днища посуду переважала товщину стінок, а самі стінки були нерівномірної товщини і не завжди правильної форми. Великий посуд ліпився з двох окремих частин. Зовнішня поверхня була рівною і вкривалася нанесеною до розпису і обпалення червоною фарбою. Посуд був розписним і нерозписним.

Трипільські зображення були здебільшого жіночими, лише зрідка чоловічими, що ймовірно пов'язано з пануванням ідей матріархату. Фігурки були стоячими та сидячими. У сидячих було округле обличчя, рук не було, і ноги відділені одна від одної. Стоячі відрізнялися тим, що мали волосся. Ці фігурки у трипільців розміщалися коло печі-вогнища.

Розквіт трипільської культури збігся з істотними зрушеннями в Сонячній системі. Населення Трипілья, ймовірно, усвідомлювало періодичність глобальних криз і катаклізмів, як загибель старого і зародження нового. І декілька сюжетів з їхньої міфології доводять це. Зокрема, збереглося давнє вірування про змію, яка ковтає сонце. Змія символізувала не тільки кінець, а й відродження світу в новій, вищій якості. З цього ми можемо припустити, що у трипільців було циклічне уявлення про час. Ймовірно, вони представляли собі його як безкінечну дорогу, що рухається навколо центру Всесвіту. Цим, мабуть, і пояснюється спіральний орнамент трипільців, де спіраль символізує такий шлях.